

Ahmet Emin Yalman (1888 -1972)

Ahmet Emin YALMAN

Gazeteci, yazar. 14 Mayıs 1888'de Selânik'te doğdu. Babası, Askeri Rüştiye'de **Atatürk**'ün öğretmenliğini yapanlardan biri olan Osman Tevfik Bey'dir. Ahmet Emin, ilk öğrenimine 1894'te Selânik'te Şeyh Maruf Efendi'nin özel okulunda başladı, Feyz-i Sibyan'da tamamladı. 1901'de Selânik Askerî Rüştiyesi'ne kaydoldu. Bitirmesine iki ay kala geçirdiği bir rahatsızlık nedeni ile ayrıldı. Selânik Alman Mektebi'ne yazıldı. Lise eğitimini 1907 yılında Beyoğlu Alman Mektebi'nde tamamladı. Yıldız Sarayı Tercüme Odası'nda memuriyete, Mihran Efendi'nin Sabah gazetesinde muhabir ve İngilizce çevirmen olarak da gazeteciliğe başladı. Gazeteciliğini, Yeni Gazete'de sürdürdü. 1909 yılında Hukuk Mektebi'nde yüksek eğitime başladı. İngilizce bildiği için Meclis-i Âyan'da, çeviri yapmakla görevlendirildi. Aynı dönemde **İttihat ve Terakki Cemiyeti**'ne üye oldu. 1910 baharında İtalya'ya davet edilen yüz elli kişilik Türk grubu arasında Yeni Gazete'yi temsil etti. 1911'de Maarif Nezareti'nce açılan sınavı kazanarak Amerika'ya gönderildi. Columbia Üniversitesi'nde Sosyoloji, tarih ve iktisat eğitimi gördü. 1912 yazında lisans tezini hazırladı, doktora eğitimine başladı. Aynı yıl yüksek meslek eğitimi vermek üzere açılan Pulitzer Gazetecilik Okulu'nun ilk öğrencileri arasında yer aldı. Felsefe alanında hazırladığı doktora tezi Columbia Üniversitesi Siyasî İlimler Fakültesi'nce yayınlandı. Doktora eğitimi süresince Amerikan gazetelerine yazılar yazdı. Yeni Gazete ve **İkdam**'da ise "Amerika Mektupları"nı yayınladı. 1914'te ülkeye döndü. Maarif Nezareti'nce **Ziya Gökalp**'in öğretmen yardımcılığına atandı. 1914-1916 yılları arasında

Darülfünun'da Sosyoloji öğretmen yardımcılığı yaptı. Tanin gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. 1915 yılı Haziran ayında Tanin gazetesi adına savaş muhabiri olarak Almanya'ya gönderildi. Cepheleri dolaşma olanağı buldu. 1916'da Mülkiye Mektebi'nde İstatistik dersleri vermeye başladı. 1917'de yeniden Almanya'ya gitti. Dönüş yolunda, Balkan Treni'nde, Veliht Vahdettin ile yaptığı Almanya gezisinden dönen Mustafa Kemal ile ilk kez uzun uzun sohbet etme olanağı buldu. Savaşın gidişatı hakkında düşüncelerini sordu. Mustafa Kemal Paşa'dan "*Ortada gizlenecek bir şey kalmamıştır. Bizim taraf harbi kaybetmiştir, hiçbir ümit kapısı yoktur*" yanıtını aldı. Görüşme sonunda "*yarının ihtimalleri ne olursa olsun, ona güvenmek caiz olduğu kanaatini*" edindi. Aynı yıl henüz 29 yaşında iken Asım Us ile birlikte Vakit gazetesini kurdu. 22 Ekim 1917'de ilk sayısı yayınlanan gazetenin başyazarlığını üstlendi. Almanlara Türkiye hakkında bilgi vermek üzere; Perthes Basimevi'nin isteği üzerine, "Die Türki-Türkiye" adını taşıyan eserini de bu dönemde kaleme aldı. **Mondros Mütarekesi** sonrasında başlayan işgallere karşı Türk halkının eylemsel tepkilerine **Vakit gazetesinde** yazdığı yazılarla destek verdi. 13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelen Mustafa Kemal Paşa'nın isteği üzerine, Onu Pera Palas Oteli'nde ziyaret ederek ikinci görüşmesini yaptı. Görüşmede Mustafa Kemal Paşa; Meclis-i Mebusan'ın kapatılması söylentilerine dikkati çekerek böylesine bir adımın ülke açısından "*fena neticeler*" doğuracağına işaret etti. 18 Kasım 1918'de yapılan bu görüşmeyi ertesi gün Vakit gazetesinde "*Mustafa Kemal Paşa ile Mülakat*" başlığı ile yayınladı. Mütarekenin ilk günlerinde aydınlar arasında tartışılan kurtuluş çarelerini sütunlarına taşıdı. 30 Kasım ve 1 Aralık 1918 tarihleri arasında "*İstikbal Düşünceleri*" başlığı ile kaleme aldığı yazılarında Amerika ile iş birliği önerdi. 4 Aralık 1918'de kurulan Wilson Prensipleri Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı. 10 Mart 1919'da İttihat ve Terakki'nin ileri gelenleri ile birlikte tutuklandı. 12 Mart'ta kefaletle serbest bırakıldı. Ancak hükümet karşıtı yazıları nedeniyle 15 Nisan 1919'da Kütahya'ya sürüldü. Üç ay süren sürgün yaşamı, Matbuat Cemiyeti'nin başvurusu üzerine 13 Temmuz 1919'da son buldu ve İstanbul'a döndü. Amerikan mandası lehindeki yazılarını sürdürdü. **King-Crane Komisyonu** üyeleri ile görüştü. 1919 Meclis-i Mebusan seçimlerine İstanbul'dan katıldı, ancak kazanamadı. İstanbul'un işgalinin ardından arandığı haberi üzerine 26 Mart'ta İngilizlere teslim oldu. Ertesi gün Malta'ya sürgüne gönderildi. 29 Mart'ta Polverista kışlasında başlayan ve iki yıla yaklaşan tutsaklıktan sonra özgürlüğüne kavuştu. 1 Kasım 1921'de İnebolu'ya geldi. Karaya çıkmayarak İstanbul'a geri döndü. TBMM Hükümeti'nce önerilen **Matbuat ve İstihbarat Umum Müdürlüğü** görevini "*bağımsız gazetecilik yapmak istediği*" gerekçesi ile kabul etmedi. Birkaç gün İstanbul'da kaldıktan sonra Ankara'ya giderek ulusal görevini yerine getireceğini belirtti. Bu düşüncesi Mustafa Kemal Paşa tarafından da desteklendi. 21 Kasım'da Ankara'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrıldı. Ankara'da ulusal mücadelenin önde gelen isimleri ile görüşmeler yaptı. Mustafa Kemal Paşa ile Çankaya'da yaptığı görüşme üç saat sürdü. Görüşme sonunda Mustafa Kemal Paşa'nın; çocukluğundan başlayarak Anadolu'ya geçiş, Millî Mücadele ve geleceğe ilişkin düşüncelerinden oluşan yaşam öyküsünü, 10 Ocak 1922'de Vakit gazetesinde yayınladı. Mustafa Kemal Paşa'nın izni ile Batı Cephesi'ni gezdi. Komutanlarla görüştü. İstanbul'a dönüşünde Vakit gazetesine "*Giderken endişeli idim. Gönlüm rahat döndüm. Mustafa Kemal Paşa, eşi tarihte pek ender görülenlerdendir*" diyerek izlenimlerini okuyucularına aktardı. Mustafa Kemal Paşa'nın 16-17 Ocak 1923'te İzmit'te gazetecilerle yaptığı toplantıya katıldı. Aynı yıl Vakit gazetesinden ayrıldı. Ahmet Şükrü Esmer ve Enis Tahsin Til ile birlikte 26 Mart 1923'te Vatan gazetesini kurdu. 1923 başlarında Mustafa Kemal Paşa'ya 'çiftliğine çekilip oturması' önerisinde bulunan Yalman, bu tarihten sonra 'muhalif' kanatta yer aldı. **Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası**'nı destekledi. **Şeyh Sait Ayaklanması**'nın bastırılmasının ardından; Doğu **İstiklâl Mahkemesi** kararı ile, gazetesi Vatan 12 Ağustos 1925'te kapatıldı. Ahmet Emin, İstanbul'da tutuklandı. İstiklâl Mahkemesi'nde yapılan yargılama sonucunda 'Yazılarının ayaklanmanın çıkmasında etkili olduğu, ancak kasıt bulunmadığı' gerekçesi ile beraat etti. Bu tarihten sonra uzun bir süre basın yaşamından uzak kaldı. Ticarete atıldı. 1936 yılında Atatürk'ün izni ve

haftalık Kaynak gazetesi ile gazetecilik yaşamına geri döndü. Ardından Zekeriya Sertel ve Halil Lütü Dördüncü ile Tan gazetesini devraldı. İktidara karşı sert eleştirilerde bulundu. Yalman, 1938-1939 yıllarında New York Sergisi Yayın Müdürlüğü'nde bulundu. 1940'ta Vatan gazetesini yeniden çıkardı ve 1960'a kadar başyazarlığını üstlendi. Çok partili yaşama geçişte Demokrat Parti'yi destekledi. 1947'de "Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti"ni kurdu. "Kıbrıs Türktür" Cemiyeti'nin ikinci başkanlığını yaptı. 22 Kasım 1952'de Malatya'da uğradığı silahlı saldırıda ağır yaralandı. Yeniliklere ve demokrasiye sırt çevirdiği düşüncesi ile Demokrat Parti'den desteğini çekti. Muhalefete geçti. Bu nedenle hakkında pek çok soruşturma açıldı. Indianapolis ve Arizona Republic gazetelerini çıkaran Eugen Pulliam'ın Başbakan Menderes ile ilgili yazılarını Türkçeye çevirerek yayınladığı için 15 ay mahkumiyet aldı. 7 Mart 1960'ta tutuklandı. Rahatsızlığı üzerine serbest bırakıldı. Aynı yıl basına yaptığı hizmetler nedeniyle California ve Georgia Üniversitelerince altın plaka "Üstün Cesaret Armağanı" ile ödüllendirildi. 1960-1962 yılları arasında Hür Vatan gazetesini çıkardı. 1962'den sonra çeşitli gazetelere yazılar yazan Yalman 19 Aralık 1972'de yaşamdan ayrıldı.

Şaduman HALICI

KAYNAKÇA

BAYDAR, Mustafa, **Atatürkle Konuşmalar**, Varlık Yayınevi, İstanbul 1967.

SARIHAN, Zeki, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü**, Cilt I-II-III-IV, TTK Yayınları, Ankara 1993-1994-995-1996.

SERTEL, Zekeriya, **Hatırladıklarım**, Gözlem Yayınları, İstanbul 1977.

ŞİMŞİR, Bilâl, **Malta Sürgünleri**, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1985.

TOPUZ, Hıfzı, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, 2. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003.

TURAN, Şerafettin, **Türk Devrim Tarihi-Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938)**, 3. Kitap (Birinci Bölüm), Bilgi Yayınevi, Ankara 1995.

US, Asım, **Asım Us'un Hatıra Notları (1930-1950)**, Vakıf Matbaası, İstanbul 1966.

UTKAN, Kocatürk, **Atatürk ve Türk Devrimi Kronolojisi 1918-1938**, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1973.

YALMAN, Ahmed Emin, **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim**, Yay. Haz. Erol Şadi Erdinç, Pera Turizm ve Ticaret A.Ş. Yayınları, İstanbul 1997.

23/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ahmet-emin-yalman-1888-1972/?pdf=3887> adresinden erişilmiştir